

การนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติในปีแรก ส่งผลกระทบต่องบการเงินอย่างไร

ดร.ศิลปพร ศรีจันเพชร

รองศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการบัญชี

คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

กรรมการมาตรฐานการสอบบัญชีและอนุกรรมการกลั่นกรองมาตรฐานการบัญชี

สภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์

วันที่ได้รับต้นฉบับบทความ : 6 มีนาคม 2563

วันที่แก้ไขปรับปรุงบทความ : 20 เมษายน 2563

วันที่ตอบรับตีพิมพ์บทความ : 5 พฤษภาคม 2563

อนุวัฒน์ ภัคดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรบัญชีบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

(ผู้ประสานงานหลัก)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบของการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า (TFRS 15) มาถือปฏิบัติต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้ กำไรสุทธิ รายการคงค้างรวม และศึกษาผลกระทบของการใช้ TFRS 15 ต่อความระมัดระวังทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2561-2562 โดยใช้ข้อมูลตัวอย่าง จำนวน 797 ตัวอย่าง ใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอย ทุกคน ผลการวิจัยพบว่าการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติปีแรกในประเทศไทยส่งผลให้การเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม การเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิ และรายการคงค้างรวมลดลง รวมทั้งการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชีสำหรับกิจการที่มีรายได้รวมสูง

คำสำคัญ: มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 งบการเงิน ความระมัดระวังทางบัญชี

How did the First Year of TFRS 15 Implementation have an impact on the Financial Statements?

Dr.Sillapaporn Srijunpetch

Associate Professor of Department of Accounting,

Thammasat Business School, Thammasat University

Auditing Standards Committee and Accounting Standard Review Subcommittee,

Thailand Federation of Accounting Professions

Received: March 6, 2020

Revised: April 20, 2020

Accepted: May 5, 2020

Anuwat Phakdee

Assistant Professor of Department of Accounting,

Faculty of Management Sciences, Chandrakasem Rajabhat University

(Corresponding Author)

ABSTRACT

This research aims to study the impact of TFRS 15 implementation on the changes of revenues, earnings, total accrual and accounting conservatism of listed companies in Thailand, totaling 797 sample during 2018-2019. Multiple linear regression is used in this study. The result finds the reduces in changes of revenues, earnings, total accrual after the first year of TFRS 15 implementation in Thailand. Moreover, the adoption of TFRS 15 improves accounting conservatism for high total revenue firm group.

Keywords: Thai Financial Reporting Standard No.15, Financial Statements, Accounting Conservatism

1. บทนำ

รายได้ของกิจการถือเป็นตัวเลขที่สำคัญในการนำไปใช้ประเมินผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของบริษัทสำหรับผู้ให้ข้อมูล (TFAC, 2018) และรายได้ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการบริหารงานอีกด้วย รวมทั้งรายไดยังสามารถใช้เป็นข้อมูลในการพยากรณ์การเจริญเติบโตของกิจการ ผลการดำเนินงานในอนาคต และกระแสเงินสดที่คาดว่าจะได้รับ (Srijunpetch & Phakdee, 2019)

ในอดีตที่ผ่านมา ก่อนปี พ.ศ. 2562 บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยใช้มาตรฐานการบัญชีสำหรับการรับรู้รายได้หลายฉบับ ซึ่งจะแตกต่างกันไปตามลักษณะและประเภทของธุรกิจ เช่น บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมสินค้าอุปโภคบริโภค หรืออุตสาหกรรมบริการจะรับรู้รายได้ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 18 เรื่อง รายได้ ในขณะที่บริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมอสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างจะรับรู้รายได้ตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 11 เรื่อง สัญญาก่อสร้าง เป็นต้น จะเห็นได้ว่าตัวเลขรายได้ที่แสดงในงบการเงินของบริษัทดังกล่าวจะมีหลักเกณฑ์และที่มาแตกต่างกัน ซึ่งไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ในภาพรวมที่สะท้อนเนื้อหาทางเศรษฐกิจ

นอกจากนั้น มาตรฐานการรับรู้รายได้แบบเดิมยังไม่รองรับรายการที่มีความซับซ้อน เช่น ในกรณีที่กิจการขายสินค้าหรือให้บริการพร้อมข้อตกลงหลาย ๆ อย่างร่วมกัน คณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีของประเทศสหรัฐอเมริกา (Financial Accounting Standards Board: FASB) และคณะกรรมการมาตรฐานการบัญชีระหว่างประเทศ (International Accounting Standards Board: IASB) จึงร่วมกันพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า (Revenue from Contracts with Customers) ภายใต้โครงการความร่วมมือในการพัฒนามาตรฐานการบัญชีให้เป็นมาตรฐานเดียว (Convergence Project) เพื่อลดปัญหาความไม่ชัดเจน ช่วยเพิ่มความสามารถในการเปรียบเทียบกันได้ และสามารถประยุกต์หลักการรับรู้รายได้สำหรับธุรกิจทุกประเภท ผู้ใช้งบการเงินจะได้รับข้อมูลที่มีประโยชน์มากขึ้น และช่วยให้การจัดทำงบการเงินง่ายขึ้น (TFAC, 2018) มาตรฐานฉบับดังกล่าวรองรับการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินธุรกิจ (Business Model) ที่มีความเฉพาะและความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น

จากที่มติดังกล่าวเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561 สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ ได้ออกประกาศสภาวิชาชีพบัญชีที่ 6/2561 เรื่อง มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า (TFRS 15) และลงในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2561 ประกาศดังกล่าวส่งผลให้มาตรฐานการบัญชีและการตีความมาตรฐานต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันถูกยกเลิกหลายฉบับ ได้แก่ (1) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 11 เรื่อง สัญญาก่อสร้าง (2) มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 18 เรื่อง รายได้ (3) การตีความมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 31 เรื่อง รายได้-รายการแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับบริการโฆษณา (4) การตีความมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 13 เรื่อง โปรแกรมสิทธิพิเศษแก่ลูกค้า (5) การตีความมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง สัญญาสำหรับการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ และ (6) การตีความมาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 18 เรื่อง การโอนสินทรัพย์จากลูกค้า TFRS 15 เป็นหลักการรับรู้รายได้สำหรับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ (Publicly Accountable Entities: PAEs) ซึ่งให้ถือปฏิบัติกับงบการเงินสำหรับรอบระยะเวลาบัญชีที่เริ่มในหรือหลังวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป ทั้งนี้ อนุญาตให้กิจการ PAEs นำมาถือปฏิบัติก่อนได้

หลักการสำคัญของ TFRS 15 กำหนดให้บริษัทรับรู้รายได้ที่แสดงการส่งมอบสินค้าหรือบริการที่สัญญาว่าจะให้กับลูกค้าในจำนวนเงินที่สะท้อนสิ่งตอบแทนที่กิจการจะได้รับจากการแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการนั้น ๆ โดยพิจารณาทั้ง

5 ขั้นตอน (Five Step Model) ในบางขั้นตอน TFRS 15 กำหนดให้กิจการต้องใช้ดุลพินิจในการประมาณการในหลายเรื่อง เช่น การประมาณการราคาขายแบบเอกเทศในกรณีที่ไม่สามารถสังเกตได้ หรือการประมาณการสิ่งตอบแทนผันแปร เพื่อนำมาปรับปรุงจำนวนรายได้

TFRS 15 กำหนดหลักการรับรู้รายได้ในรูปแบบเดียวสำหรับทุกประเภทของธุรกิจ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากหลักการรับรู้รายได้แบบดั้งเดิม (EY, 2019) รวมทั้งการกำหนดให้บริษัทใช้ดุลพินิจและการประมาณการมากขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ผลกระทบต่อตัวเลขรายได้ในงบการเงิน TFRS 15 เป็นมาตรฐานการรายงานทางการเงินฉบับใหม่ที่ไม่เคยใช้ในประเทศไทยมาก่อน ซึ่งเปลี่ยนแปลงรูปแบบการรับรู้รายได้อย่างมีนัยสำคัญ ถึงแม้ว่ามาตรฐานการรายงานทางการเงินจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสนับสนุนตลาดทุน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจลงทุน รวมทั้งใช้ในการประเมินฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของกิจการ (Ebaid, 2016) แต่ก็เป็นที่น่ากังวลใจว่าการนำ TFRS 15 มาใช้ครั้งแรกนั้นส่งผลกระทบต่องบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอย่างไร รวมทั้งยังไม่มีงานวิจัยใดในประเทศไทยที่อธิบายถึงผลกระทบของการนำ TFRS 15 มาใช้ต่อตัวเลขในงบการเงิน

จากเหตุผลดังกล่าว การวิจัยครั้งนี้จึงเกิดคำถามในการวิจัย 2 ประเด็น คือ (1) เมื่อบริษัทนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติแล้วเกิดผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของรายการบัญชีที่สำคัญในงบการเงิน และรายการคงค้างรวมหรือไม่ และ (2) การนำ TFRS 15 ส่งผลต่อความระมัดระวังทางบัญชี (Accounting Conservatism) หรือไม่ อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาผลกระทบของการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม การเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิ และรายการคงค้างรวม และเพื่อศึกษาผลกระทบของการใช้ TFRS 15 ต่อความระมัดระวังทางบัญชีผ่านตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา (Timely Loss Recognition) ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2561–2562

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ช่วยให้เข้าใจถึงผลกระทบของการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติในปีแรกต่อจำนวนของรายได้ กำไรสุทธิ รายการคงค้างรวม และความระมัดระวังทางบัญชีตามตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อตัวชี้วัดอื่น ๆ ที่สำคัญของบริษัท ผลการวิจัยครั้งนี้ยังเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการนำไปศึกษาวิจัยในอนาคตและการพัฒนามาตรฐานการรายงานทางการเงินต่อไป

การทบทวนวรรณกรรม

มาตรฐานการรายงานทางการเงิน ฉบับที่ 15 เรื่อง รายได้จากสัญญาที่ทำกับลูกค้า (TFRS 15) มีลักษณะเป็นหลักการ (Principle Based) โดยกิจการจะยึดรูปแบบในการรับรู้รายได้ 5 ขั้นตอนเช่นเดียวกันถึงแม้จะมีความแตกต่างในลักษณะของธุรกิจ แต่ในบางขั้นตอน TFRS 15 อนุญาตให้กิจการใช้ดุลพินิจ เช่น การประมาณการราคาขายโดยมีสิ่งตอบแทนผันแปรเข้ามาเกี่ยวข้อง หรือการกำหนดราคาขายแบบเอกเทศในกรณีที่กิจการไม่สามารถสังเกตราคาขายแบบเอกเทศของรายการดังกล่าวได้ จึงเป็นที่น่าสงสัยว่าหากฝ่ายบริหารเลือกใช้ดุลพินิจที่ไม่ได้สะท้อนเนื้อหาอย่างตรงไปตรงมา

การรับรู้รายได้จะบิดเบือนไปจากข้อเท็จจริงหรือไม่ อย่างไร ทั้งนี้ งบการเงินของกิจการจะได้รับผลกระทบจาก TFRS 15 มากหรือน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับลักษณะการดำเนินธุรกิจ อุตสาหกรรม และการออกแบบสัญญาที่ทำกับลูกค้า TFRS 15 ยังส่งผลกระทบที่สำคัญในเรื่องของการเปิดเผยข้อมูล เนื่องจากเป็นการเปิดเผยข้อมูลแบบกว้างทั้งในเชิงคุณภาพ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) ที่เพียงพอสำหรับจำนวนและความไม่แน่นอนของรายได้และกระแสเงินสดที่เกี่ยวข้อง (Srijunpetch & Phakdee, 2019) เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ผู้ใช้งบการเงินเข้าใจถึงลักษณะของรายการที่แสดงไว้ในงบการเงินนั่นเอง หลักการรับรู้รายได้ 5 ขั้นตอนตาม TFRS 15 สรุปได้ดังนี้ (TFAC, 2018)

ขั้นตอนที่ 1 : การระบุสัญญาที่ทำกับลูกค้า ในขั้นตอนนี้กิจการต้องระบุให้ได้ว่ามีสัญญาเกิดขึ้นแล้วจึงจะพิจารณาในขั้นตอนต่อไป โดยสัญญาเป็นข้อตกลงระหว่างคู่สัญญาตั้งแต่ 2 ฝ่ายหรือมากกว่าสองฝ่ายที่ทำให้เกิดสิทธิที่กิจการสามารถบังคับได้และภาระผูกพันที่กิจการจะต้องปฏิบัติให้กับลูกค้า รูปแบบของสัญญาอาจเป็นทั้งลายลักษณ์อักษรหรือด้วยวาจาตามธรรมเนียมปฏิบัติของธุรกิจก็ได้ รวมทั้งในบางกรณี กิจการอาจทำสัญญากับลูกค้ามากกว่า 1 สัญญา กิจการต้องพิจารณาการบันทึกบัญชีว่ากิจการจะบันทึกแบบรวมสัญญาหรือแยกสัญญา โดยให้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนดใน TFRS 15 และหากมีการเปลี่ยนแปลงสัญญาที่ทำกับลูกค้าให้กิจการปฏิบัติตามข้อกำหนดสำหรับวิธีการบัญชีสำหรับการเปลี่ยนแปลงสัญญา (Contract Modifications) ด้วย

ขั้นตอนที่ 2 : การระบุภาระที่ต้องปฏิบัติในสัญญา ในขั้นตอนนี้ กิจการต้องพิจารณาสัญญาที่ระบุไว้ในขั้นตอนที่ 1 ว่าประกอบด้วยสัญญาอะไรบ้างที่กิจการต้องส่งมอบสินค้าหรือบริการให้ลูกค้า (เช่น ส่งมอบรถยนต์ หรือสัญญาให้บริการทำความสะอาด เป็นต้น) โดยกิจการต้องคำนึงถึงความแตกต่าง (Distinct) ของสินค้าและบริการนั้น หากสินค้าหรือบริการนั้นมีความแตกต่างกัน ให้ถือเป็นภาระที่ต้องปฏิบัติที่กิจการต้องบันทึกบัญชีแยกกัน ทั้งนี้ ความแตกต่างของสินค้าหรือบริการ ให้กิจการพิจารณาว่าลูกค้าได้รับประโยชน์จากสินค้าหรือบริการนั้นแยกต่างหาก หรือต้องใช้ควบคู่กับทรัพยากรอื่นที่มีพร้อมต่อลูกค้า นั้น และกิจการสามารถระบุสัญญาในการส่งมอบสินค้าและบริการนั้นแยกได้จากข้อตกลงอื่น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 : การกำหนดราคาของรายการ ราคาของรายการ คือ จำนวนเงินของสิ่งตอบแทนในสัญญาที่กิจการคาดว่าจะมีสิทธิได้รับ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกับการส่งมอบสินค้าหรือบริการตามคำสัญญาที่ให้กับลูกค้า โดยทั่วไปราคาของรายการสามารถระบุได้เป็นจำนวนเงินที่แน่นอน (สิ่งตอบแทนที่ได้จากลูกค้า) แต่บางครั้งราคาของรายการอาจรวมสิ่งตอบแทนผันแปร (เช่น สิ่งตอบแทนอื่นที่ไม่ได้อยู่ในรูปของเงินสด ผลกระทบของค่าของเงินตามเวลา หรือสิ่งตอบแทนที่กิจการต้องจ่ายให้กับลูกค้า) TFRS 15 กำหนดให้กิจการต้องประมาณจำนวนเงินของสิ่งตอบแทนผันแปร เพื่อรวมเป็นส่วนหนึ่งของราคาของรายการ โดยกิจการต้องคำนึงถึงความเป็นไปในระดับสูงว่าจำนวนของราคาขายจะไม่มีการกลับรายการในการกำหนดราคาขายบางสถานการณ์ กิจการจำเป็นต้องใช้ดุลยพินิจในการประมาณการสิ่งตอบแทนผันแปร เพื่อให้จำนวนรายได้ที่บันทึกบัญชีสะท้อนเนื้อหาเชิงเศรษฐกิจ กล่าวคือ รายได้จะรับรู้ในจำนวนที่ไม่สูงเกินไป ซึ่งจำนวนของรายได้ที่รับรู้เป็นการสะท้อนหลักความระมัดระวังทางบัญชีอีกด้วย

ขั้นตอนที่ 4 : การปันส่วนราคาของรายการให้กับภาระที่ต้องปฏิบัติในสัญญา ในขั้นตอนนี้ กิจการต้องพิจารณาภาระที่ต้องปฏิบัติตามที่ระบุไว้ในสัญญาว่ามีกี่ภาระ หากใน 1 สัญญา กิจการมี 2 ภาระที่ต้องปฏิบัติ กิจการต้องปันส่วนราคาของสัญญาให้กับแต่ละภาระนั้น เช่น กิจการทำสัญญาขายสินค้า A พร้อมให้บริการ 2 ปี ในราคา 100 บาท กิจการต้องปันส่วนราคา 100 บาท ให้กับสินค้า A และการให้บริการ 2 ปี เป็นต้น โดยปกติ TFRS 15 กำหนดให้กิจการ

ปันส่วนราคาของรายการไปยังภาระที่ต้องปฏิบัติในสัญญา โดยใช้เกณฑ์ของราคาขายแบบเอกเทศ (Standalone Selling Price) ของสินค้าหรือบริการที่แตกต่างกัน เช่น กิจการขายสินค้า A แยกต่างหากในราคา 105 บาท ส่วนการให้บริการแยกต่างหากเป็นระยะเวลา 2 ปี กิจการจะคิดในราคา 45 บาท ราคาดังกล่าวเรียกว่าราคาขายแบบเอกเทศ ดังนั้น กิจการต้องปันส่วนราคาตามสัญญาจำนวน 100 บาท ให้กับสินค้า A จำนวน 70 บาท ($100 \times 105 / 150$) และบริการ 2 ปี จำนวน 30 บาท ($100 \times 45 / 150$) หากกิจการไม่สามารถหารราคาขายแบบเอกเทศได้ กิจการต้องประมาณการราคาขายแบบเอกเทศตามข้อกำหนดของ TFRS 15 ในขั้นตอนนี้จะส่งผลกระทบต่อจำนวนเงินที่แสดงในงบการเงิน เนื่องจากการปันส่วนดังกล่าวจะทำให้จำนวนเงินของราคาขายสินค้าในการรับรู้รายได้ตามมาตรฐานการบัญชีแบบเดิม (TAS 18) ลดลง

ขั้นตอนที่ 5 : การรับรู้รายได้เมื่อหรือในขณะที่กิจการปฏิบัติตามภาระที่ต้องปฏิบัติเสร็จสิ้น ในขั้นตอนนี้ กิจการต้องพิจารณาว่าคำมั่นสัญญาที่ทำกับลูกค้าเป็นภาระที่ต้องปฏิบัติในลักษณะใด โดยคำนึงถึงการควบคุม (Control) กล่าวคือ หากกิจการโอนการควบคุมในสินค้า ซึ่งเป็นภาระที่ต้องปฏิบัติเสร็จ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น กิจการส่งมอบสินค้าทั่ว ๆ ไปให้กับลูกค้าให้รับรู้รายได้แบบ ณ เวลาใดเวลาหนึ่ง (Point in Time) หรือในกรณีที่กิจการโอนการควบคุม (Control) ของสินค้าหรือบริการ ซึ่งต้องปฏิบัติตามภาระให้กับลูกค้าตลอดเวลา เช่น การให้บริการ ให้กิจการรับรู้รายได้แบบตลอดเวลาหนึ่ง (Over Time) ในกรณีที่กิจการรับรู้รายได้ตลอดเวลา TFRS 15 กำหนดให้กิจการเลือกวิธีที่เหมาะสมในการวัดความก้าวหน้าของภาระที่ต้องปฏิบัติให้เสร็จสิ้นให้สมบูรณ์ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการรับรู้รายได้ค่าบริการแบบใหม่ตาม TFRS 15 นี้จะทำให้ระยะเวลาในการรับรู้รายได้ช้าลงเพราะต้องพิจารณาการโอนการควบคุม

ผลกระทบของ TFRS 15 ต่อกิจการ

การรับรู้รายได้ตาม TFRS 15 กิจการต้องพิจารณาถึงขั้นตอนการรับรู้รายได้แต่ละขั้นตอน และคำนึงการโอนการควบคุมเป็นหลัก กล่าวคือ หากการทำสัญญากับลูกค้าไม่เป็นไปตามเงื่อนไข กิจการจะไม่สามารถรับรู้รายได้ดังกล่าวได้ รวมทั้งการพิจารณาการปันส่วนราคาขายให้กับภาระที่ต้องปฏิบัติ จะทำให้จำนวนรายได้ถูกปันส่วนไปให้กับรายการอื่น กล่าวคือ หากการทำสัญญาขายนั้นฟังก์ชันการบริการด้วยจำนวนรายได้ที่เคยรับรู้ตามมาตรฐานบัญชีแบบเดิม (TAS 18) กิจการอาจรับรู้รายได้ทั้งจำนวน แต่เมื่อนำ TFRS 15 มาใช้แล้ว จำนวนรายได้ต้องถูกปันส่วนไปให้กับบริการ (หนี้สิน) ส่วนหนึ่งและกิจการจะทยอยโอนจำนวนดังกล่าวเป็นรายได้ในงวดที่กิจการบรรลุภาระผูกพัน ในกรณีที่ให้ส่วนลด หรือสิ่งตอบแทนอื่น ๆ กับลูกค้า หรือกิจการจะได้รับสิ่งตอบแทนอื่น ๆ จากลูกค้า (เงินจูงใจ) เนื่องจากเป็นภาระที่ต้องปฏิบัติ กิจการต้องนำไปปรับปรุงราคาขาย ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อจำนวนรายได้ที่รับรู้ กิจการที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจาก TFRS 15 ได้แก่ กิจการที่มีรายการขายที่ซับซ้อน หรือขายแบบพวง (Bundle) เช่น ธุรกิจโทรคมนาคม ขายเครื่องโทรศัพท์พร้อมสัญญาอินเทอร์เน็ต และแพ็คเกจต่าง ๆ หรือ ธุรกิจเทคโนโลยี ขายระบบคอมพิวเตอร์ พร้อมอุปกรณ์ แคมการตลาด และการบำรุงรักษาภายในระยะเวลาที่ตกลง เป็นต้น เนื่องจากกิจการต้องแยกการรับรู้รายได้ในแต่ละรายการหากสามารถระบุภาระที่ต้องปฏิบัติได้ ตาม TFRS 15 กิจการมีแนวโน้มที่จะรับรู้รายได้ช้าลง (Srijunpetch & Phakdee, 2019) และ Jantadej (2014) อธิบายว่าธุรกิจด้านอาหารมัลติพาสและก่อสร้างและในอุตสาหกรรมเทคโนโลยีและการสื่อสาร น่าจะได้รับผลกระทบมากเพราะสัญญาที่ทำกับลูกค้า โดยปกติมักจะเป็นสัญญาระยะยาว (Long-term Contracts) และมีข้อตกลงในการส่งมอบสินค้าหรือบริการในลักษณะเป็นกลุ่มของสินค้าหรือบริการ โดยการรับรู้รายได้รูปแบบใหม่จะ

ส่งผลต่อระยะเวลาในการรับรู้รายได้หรือจำนวนของรายได้ที่แสดงในงบการเงิน (Ciesielski and Weirich, 2011; Ernst & Young, 2012)

จากเหตุผลดังกล่าวเป็นที่น่าสนใจว่าเมื่อกิจการนำ TFRS 15 มาใช้แล้วส่งผลกระทบต่ออย่างไรต่อกิจการ เนื่องจากการรับรู้รายได้แบบใหม่ทำให้กิจการรับรู้จำนวนรายได้ที่ลดลง และใช้ระยะเวลาที่ยาวนานขึ้น นอกจากนี้ในงวดที่นำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติอาจส่งผลกระทบต่อรายการบัญชีที่เกี่ยวข้องกับรายได้ คือ การเปลี่ยนแปลงของจำนวนรายได้รวม การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีและค่าเสื่อมราคา การเปลี่ยนแปลงของจำนวนกำไรสุทธิ และรายการคงค้างรวม นอกจากนี้ การรับรู้รายได้ตาม TFRS 15 ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงหลักความระมัดระวังทางบัญชี จึงอาจเป็นไปได้ว่าในงวดบัญชีที่นำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชี

การพัฒนาสมมติฐาน

รูปแบบการรับรู้รายได้แบบใหม่จะส่งผลกระทบต่อกิจการที่มีภาระที่ต้องปฏิบัติให้กับลูกค้าหลายภาระ ที่ทำให้กิจการต้องปันส่วนราคาขายให้กับภาระที่ต้องปฏิบัติ ทั้งนี้ หากมีสิ่งตอบแทนผันแปรเข้ามาเกี่ยวข้อง กิจการต้องปรับปรุงกับราคาขายด้วยเช่นกัน จึงอาจเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ารายได้ที่บริษัทจะรับรู้ในงวดอาจลดลง เช่น รายได้ขายสินค้าหรือบริการของกิจการภายใต้ IFRS 15 จะลดลง ซึ่งตามหลักการของ TFRS 15 กิจการจะรับรู้รายได้โดยปรับปรุงมูลค่าสิ่งตอบแทนผันแปรต่าง ๆ ซึ่งกิจการต้องนำมาหักจากรายได้ โดยกิจการต้องมั่นใจอย่างสมเหตุสมผลว่ารายได้ที่ปรับปรุงแล้วดังกล่าวจะไม่ถูกกลับรายการ ดังนั้นในวันที่กิจการขายสินค้าหรือบริการ จำนวนที่รับรู้ต้องปรับปรุงส่วนลดที่กิจการคาดว่าจะให้กับลูกค้า ซึ่งส่งผลให้จำนวนรายได้ลดลง Kasztelnik (2015) พบว่าภายหลังจากนำ IFRS 15 มาใช้ทำให้รายได้รวมของบริษัทลดลงอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งอาจเป็นไปได้ว่าการรับรู้รายได้รูปแบบใหม่จะส่งผลกระทบต่อระยะเวลาหรือจำนวนของรายได้ที่แสดงในงบการเงิน (Ciesielski and Weirich, 2011; Ernst & Young, 2012 as cited Jantadej, 2014)

โดยทั่วไปนักลงทุนและผู้ใช้งบการเงินมักนำตัวเลขรายได้มาใช้ประเมินผลการดำเนินงาน การเปลี่ยนแปลงรายได้ก็มีผลโดยตรงต่อตัวชี้วัดที่สำคัญอื่น ๆ เช่น กำไรต่อหุ้น กำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษี และค่าเสื่อมราคา (EBITDA) และอัตรากำไรขั้นต้น (Ernst & Young, 2012) งานวิจัยนี้จึงคาดว่า การนำ TFRS 15 มาใช้จะส่งผลกระทบต่อตัวชี้วัดผลการดำเนินงาน ได้แก่ รายได้รวม (Total Revenue) กำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีเงินได้ และค่าเสื่อมราคา (EBITDA) กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ (EBIT) และกำไรสุทธิ (Net Income) จึงกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

- H1: การนำ TFRS 15 มาใช้ส่งผลกระทบต่อเชิงลบกับการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม
- H2: การนำ TFRS 15 มาใช้ส่งผลกระทบต่อเชิงลบกับการเปลี่ยนแปลงของกำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีเงินได้ และค่าเสื่อมราคา
- H3: การนำ TFRS 15 มาใช้ส่งผลกระทบต่อเชิงลบกับการเปลี่ยนแปลงของกำไรก่อนดอกเบี้ย และภาษีเงินได้
- H4: การนำ TFRS 15 มาใช้ส่งผลกระทบต่อเชิงลบกับการเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิ

มาตรฐานการรายงานทางการเงินที่มีความยืดหยุ่นในการใช้ดุลยพินิจอาจนำไปสู่พฤติกรรมฉวยโอกาสของผู้บริหารได้ (Holthausen, 1990; Morris, 1987) โดยการเลือกแสดงรายการให้เป็นไปตามที่ตนเองต้องการ เนื่องจาก Kasztelnik (2015) พบว่าภายหลังจากบริษัทนำ IFRS 15 มาใช้ส่งผลให้รายได้รวมลดลงอย่างมีนัยสำคัญ รวมทั้ง Isidro & Marques

(2015) อธิบายว่าสภาพแวดล้อมอาจเป็นแรงกดดันให้กิจการบริหารกำไรให้บรรลุเป้าหมายได้ จึงอาจเป็นไปได้ว่าในช่วงที่นำ TFRS 15 มาใช้ กิจการอาจมีแรงกดดันให้แสดงตัวเลขกำไรไม่ให้เห็นแตกต่างจากงวดบัญชีก่อนได้ อย่างไรก็ตาม งานวิจัยในอดีตแสดงให้เห็นว่าการนำมาตราฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศมาใช้จะช่วยเพิ่มคุณภาพของตัวเลขในงบการเงินและลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Healy & Palepu, 2001; Barth, Landsman, & Lang, 2008; Turki et al., 2017) งานวิจัยครั้งนี้จึงคาดว่า การใช้ TFRS 15 จะช่วยลดรายการคงค้างรวม ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงกระแสเงินสดมากขึ้น อันเนื่องมาจากบริษัทรับรู้รายได้ช้าลง กล่าวคือ มีจำนวนรายได้ยังไม่เข้าเกณฑ์ตาม TFRS 15 ในมุมมองดังกล่าว งานวิจัยนี้ได้พิจารณาถึงรายการคงค้างรวม (Total Accrual) ซึ่งหมายถึง ผลต่างของเกณฑ์คงค้างกับเกณฑ์เงินสดที่วัดค่าโดยนำกำไรสุทธิ หักด้วยกระแสเงินสดจากการดำเนินงานสุทธิ หาดด้วยสินทรัพย์รวมปีก่อน (Barth et al., 2008) วรรณกรรมในอดีตโดย Sloan (1996) อธิบายว่ากระแสเงินสดสะท้อนกำไรของกิจการได้ดีกว่ารายการคงค้าง ซึ่งอาจหมายความว่ารายการคงค้างสูงจะทำให้คุณภาพกำไรต่ำ และกิจการจะใช้รายการคงค้างในการจัดการกำไร (Ebad, 2016) การวิจัยครั้งนี้จึงเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ากิจการมีรายการคงค้างในงวดบัญชีมากหรือน้อยเพียงใดหลังจากการนำ TFRS 15 มาใช้ ทั้งนี้ หากรายการคงค้างสูงจะสะท้อนถึงกำไรที่มีคุณภาพต่ำ และหากรายการคงค้างต่ำจะสะท้อนถึงกำไรที่มีคุณภาพสูง งานวิจัยนี้คาดว่า การนำ TFRS 15 มาใช้จะทำให้รายการคงค้างรวมของบริษัทลดลง จึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H5: การนำ TFRS 15 มาใช้ส่งผลกระทบเชิงลบกับรายการคงค้างรวม

การนำ TFRS 15 มาใช้จะช่วยเพิ่มความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจและการเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม เนื่องจากจำนวนรายได้ที่รับรู้ในงบการเงินสะท้อนสิทธิที่กิจการจะได้รับ รวมทั้งช่วยเพิ่มความสามารถในการเปรียบเทียบกันได้ ภายใต้แนวคิดของ TFRS 15 กำหนดให้กิจการรับรู้รายได้เมื่อกิจการได้โอนการควบคุมในสินค้าและบริการ รวมทั้งจำนวนรายได้ที่รับรู้ต้องประมาณการ ณ วันเริ่มแรก ตัวอย่างเช่น กิจการขายสินค้าให้กับลูกค้า 100 บาท ให้ส่วนลดเงินสดกับลูกค้า 2% และแถมบริการซ่อมแซมสินค้าให้ฟรี 2 ปี (ราคาแบบเอกเทศของสินค้าเท่ากับ 108 บาท ค่าบริการ 2 ปี เท่ากับ 12 บาท) จากตัวอย่างดังกล่าวพบว่ารายได้ที่กิจการจะได้รับ คือ 98 บาท (100 - 2) แต่ตาม TFRS 15 กำหนดให้กิจการพิจารณาภาระที่ต้องปฏิบัติให้กับลูกค้า ซึ่งตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่ากิจการมีภาระที่ต้องปฏิบัติให้กับลูกค้า 2 ภาระ ในกรณีนี้กิจการต้องปันส่วนจำนวนรายได้ 98 บาท ให้กับแต่ละภาระที่ต้องปฏิบัติให้กับลูกค้า กล่าวคือ กิจการไม่สามารถรับรู้รายได้ทั้งจำนวน 100 บาทตามราคาที่กิจการขายได้ เนื่องจากกิจการต้องหักส่วนลดเงินสดที่ประมาณการได้ รวมทั้งกิจการต้องปันส่วนรายได้ให้กับค่าบริการซ่อมแซมสินค้าที่แถมฟรี (ต้องรับรู้เป็นรายการหนี้สิน) ซึ่งจะทำให้จำนวนรายได้ที่แสดงในงบกำไรขาดทุนลดลงไปอีก ดังนั้นรายได้ที่กิจการรับรู้ในงบกำไรขาดทุนจึงเท่ากับ 88.20 บาท¹ ส่วนรายได้อีกจำนวน 9.80 บาท กิจการจะรับรู้เป็นรายได้รับล่วงหน้าเป็นหนี้สินในงบแสดงฐานะการเงิน จากตัวอย่างการรับรู้รายได้ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ากิจการจะรับรู้รายได้ไม่สูงเกินไป ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความระมัดระวังทางบัญชี

¹ ราคาขาย 100 บาท หักด้วยสิ่งตอบแทนผันแปร คือ ส่วนลดเงินสด 2 บาท เท่ากับ 98 บาท การปันส่วนราคาขายตาม TFRS 15 กำหนดให้ใช้ราคาขายแบบเอกเทศ ดังนั้นรายได้ขายสินค้าจึงเท่ากับ 88.20 บาท (98 × 108 ÷ 120) ส่วนรายได้ค่าบริการรับล่วงหน้าเท่ากับ 9.8 บาท (98 × 12 ÷ 120)

ภายใต้ความไม่แน่นอนทางเศรษฐกิจ ความระมัดระวังทางบัญชีถือว่ามีความสำคัญที่กิจการต้องคำนึงถึงโดยกิจการจะไม่รับรู้กำไรหรือสินทรัพย์ที่สูงเกินไปหากมีความไม่แน่นอนของรายการดังกล่าว ซึ่งความระมัดระวังทางบัญชียังเป็นตัวแทนคุณภาพของงบการเงิน (Song, 2015; Xu & Lu, 2008) ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าหากความระมัดระวังทางบัญชีสูงจะทำให้คุณภาพของงบการเงินสูงด้วยเช่นกัน งานวิจัยครั้งนี้พิจารณาความระมัดระวังทางบัญชีผ่านตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา (Timely Loss Recognition) เช่นเดียวกับงานวิจัยในอดีต (Iatridis, 2010; Yang, Kweh, & Lin, 2014) เนื่องจากได้รับผลกระทบโดยตรงจากการนำ TFRS 15 มาใช้ในปีแรก รวมทั้งเกณฑ์การรับรู้รายได้แบบใหม่ยึดหลักความระมัดระวังทางบัญชี ซึ่งทำให้กิจการรับรู้รายได้ช้าลง และส่งผลกระทบต่อกำไรที่รับรู้ในงวดลดลงด้วย จึงอาจเป็นการแสดงให้เห็นว่ากิจการจะรับรู้ผลขาดทุนได้อย่างทันเวลาเมื่อนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติ

งานวิจัยในต่างประเทศพบว่าการนำมาตราฐานการรายงานทางการเงินมาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชี โดย Iatridis (2010) พบว่า IFRS ช่วยเพิ่มการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา Piot et al. (2010) พบว่าหลังบังคับใช้ IFRS ช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชี ในขณะที่ Christensen et al. (2015) พบผลการวิจัยแบบผสมในประเทศเยอรมนี กล่าวคือ บริษัทที่นำ IFRS มาใช้โดยความสมัครใจ (Voluntary) ทำให้ความระมัดระวังทางบัญชีเพิ่มมากขึ้น ส่วนบริษัทที่นำ IFRS มาใช้โดยบังคับ (Mandatory) ทำให้ความระมัดระวังทางบัญชีลดลง จากเหตุผลดังกล่าว งานวิจัยครั้งนี้คาดว่า การใช้ TFRS 15 ของกิจการในประเทศไทยจะช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชีผ่านตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา เนื่องจากกิจการจะรับรู้รายได้ช้าลง จึงกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

H6: การนำ TFRS 15 มาใช้ช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ทุกกลุ่มอุตสาหกรรม ยกเว้นธุรกิจการเงิน หมดบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์และกองทรัสต์เพื่อการลงทุน บริษัทที่มีปีงบการเงินไม่ใช่ 31 ธันวาคม และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เนื่องจากกลุ่มดังกล่าวมีรูปแบบของงบการเงินแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทำให้ข้อมูลที่ใช้ไม่สอดคล้องกัน จึงทำให้มีข้อมูลตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 797 ตัวอย่าง (แสดงดังตารางที่ 1) การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากงบการเงินประจำปีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จากฐานข้อมูล SETSMART ออนไลน์

ตารางที่ 1 การคัดเลือกตัวอย่าง

	พ.ศ. 2562	พ.ศ. 2561	รวมทั้งหมด
ข้อมูลบริษัทจดทะเบียนทั้งหมด (SET)	608	598	1,206
หัก ธุรกิจการเงิน	59	57	116
หมวดบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ระหว่างฟื้นฟูการดำเนินงาน	5	4	9
กองทุนรวมอสังหาริมทรัพย์และกองทรัสต์เพื่อการลงทุน	58	58	116
บริษัทที่มีปีงบการเงินไม่ใช่ 31 ธันวาคม	30	32	62
บริษัทที่นำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติในปี พ.ศ. 2561	1	1	2
บริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย	47	57	104
จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมด	408	389²	797

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยใน 2 ประเด็น คือ (1) เพื่อศึกษาผลกระทบของการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติต่อข้อมูลรายได้รวม กำไร และรายการคงค้างรวม และ (2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการใช้ TFRS 15 ต่อความระมัดระวังทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2561-2562 งานวิจัยนี้ได้ออกแบบการวิเคราะห์ เป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ศึกษาความแตกต่างและผลกระทบของการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม กำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีเงินได้และค่าเสื่อมราคา กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ กำไรสุทธิ และรายการคงค้างรวม โดยใช้ตัวแบบการวิเคราะห์ถดถอย เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1-5 ดังนี้

$$\Delta \text{Revenue}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{TFRS15}_{i,t} + \beta_2 \text{ROE}_{i,t} + \beta_3 \text{SIZE}_{i,t} + \beta_4 \text{Lev}_{i,t} + \beta_5 \text{Ind}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \dots\dots (1)$$

$$\Delta \text{NI}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{TFRS15}_{i,t} + \beta_2 \text{ROE}_{i,t} + \beta_3 \text{SIZE}_{i,t} + \beta_4 \text{Lev}_{i,t} + \beta_5 \text{Ind}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \dots\dots (2)$$

$$\Delta \text{EBITDA}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{TFRS15}_{i,t} + \beta_2 \text{ROE}_{i,t} + \beta_3 \text{SIZE}_{i,t} + \beta_4 \text{Lev}_{i,t} + \beta_5 \text{Ind}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \dots\dots (3)$$

$$\Delta \text{EBIT}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{TFRS15}_{i,t} + \beta_2 \text{ROE}_{i,t} + \beta_3 \text{SIZE}_{i,t} + \beta_4 \text{Lev}_{i,t} + \beta_5 \text{Ind}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \dots\dots (4)$$

$$\text{TACC}_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \text{TFRS15}_{i,t} + \beta_2 \text{ROE}_{i,t} + \beta_3 \text{SIZE}_{i,t} + \beta_4 \text{Lev}_{i,t} + \beta_5 \text{Ind}_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad \dots\dots (5)$$

โดยที่ :

$\Delta \text{Revenue}_{i,t}$ คือ รายได้รวมปีที่ t หักรายได้ปีที่ t-1 ทหารด้วยสินทรัพย์รวมปีที่ t-1

$\Delta \text{NI}_{i,t}$ คือ กำไรสุทธิปีที่ t หักกำไรสุทธิปีที่ t-1 ทหารด้วยสินทรัพย์รวมปีที่ t-1

² จำนวนตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในปี 2561 ข้อมูลรายได้เป็นข้อมูลที่ไม่ได้ปรับปรุงผลกระทบจากการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติ

$\Delta EBITDA_{i,t}$	คือ กำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีและค่าเสื่อมราคาปีที่ t หักด้วยกำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีและค่าเสื่อมราคาปีที่ $t-1$ หารด้วยสินทรัพย์รวมปีที่ $t-1$
$\Delta EBIT_{i,t}$	คือ กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีปีที่ t หักด้วยกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีปีที่ $t-1$ หารด้วยสินทรัพย์รวมปีที่ $t-1$
$TACC_{i,t}$	คือ รายการคงค้างรวม วัตถุประสงค์จากกำไรสุทธิปีที่ t หักด้วยกระแสเงินสดจากการดำเนินงานสุทธิปีที่ t หารด้วยสินทรัพย์รวมปีที่ $t-1$
$TFRS15_{i,t}$	คือ ตัวแปรหุ่นกำหนดให้ปีที่นำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่เป็น 0
$ROE_{i,t}$	คือ ผลการดำเนินงานวัดค่าจากอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นปีที่ t
$SIZE_{i,t}$	คือ ขนาดกิจการวัดจากค่าลอการิทึมธรรมชาติของสินทรัพย์รวมปีที่ t
$Lev_{i,t}$	คือ อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้นปีที่ t
$Ind_{i,t}$	คือ ตัวแปรควบคุมอุตสาหกรรม จำนวน 7 อุตสาหกรรม กำหนดจากตัวแปรหุ่น เช่น หากเป็นอุตสาหกรรม ทรัพยากร หรือเทคโนโลยี หรือบริการ หรือสินค้าอุตสาหกรรม หรือสินค้าอุปโภคบริโภค หรือ อสังหาริมทรัพย์และก่อสร้างให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่เป็น 0

Barth et al. (2008) อธิบายว่าลักษณะเฉพาะของกิจการส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ งานวิจัยในอดีตพบว่าขนาดกิจการ และอัตราส่วนหนี้สินส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ (Karim, & Sarkar, 2019) รวมทั้งกำไรจากการดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับ ROE (Doukakis, 2010) ซึ่งเป็นตัวแทนผลการดำเนินงาน รวมทั้งตัวแปรควบคุมดังกล่าวยังถูกนำมาเป็นตัวแปรควบคุมในการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการรายการคงค้างของกิจการอีกด้วย (O’Callaghan, Ashton, & Hodgkinson, 2018) งานวิจัยครั้งจึงนำตัวแปรลักษณะกิจการเป็นตัวแปรควบคุม ซึ่งได้แก่ ขนาดกิจการ ผลการดำเนินงาน อัตราส่วนหนี้สิน และอุตสาหกรรม เป็นตัวแปรควบคุมในสมการที่ 1-5

ส่วนที่ 2 เพื่อศึกษาผลกระทบของการใช้ TFRS 15 ต่อความระมัดระวังทางบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และได้ประยุกต์ตัวแบบการวิเคราะห์ถดถอย เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐานที่ 6 ในส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ทดสอบความระมัดระวังโดยใช้ตัวแบบเช่นเดียวกับงานวิจัยในอดีต (Ball & Shivakumar, 2005; Givoly, Hayn, & Katz, 2010; Yang, Kweh, & Lin, 2014) งานวิจัยของ Yang et al. (2014) ได้นำตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา (Timely Loss Recognition) มาใช้เป็นตัวแทน เพื่อพิจารณาความระมัดระวังทางบัญชี กล่าวคือ ภายใต้ความระมัดระวังทางบัญชี กิจการจะรับรู้ผลขาดทุนได้เร็วกว่ากำไร รวมทั้งตัวแบบดังกล่าวเป็นการใช้ข้อมูลที่ได้รับผลกระทบจากการรับรู้รายได้โดยตรง ดังนั้นการทดสอบความระมัดระวังในการวิจัยครั้งนี้จึงพิจารณาจาก “ความเร็วของกำไรในการสะท้อนข่าวร้ายโดยเปรียบเทียบกับข่าวดี” (Givoly, Hayn, & Katz, 2010) โดยประยุกต์แบบจำลองการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression) เพื่อพิจารณาการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา (Ball & Shivakumar, 2005) ดังนี้

$$\Delta NI_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 \Delta NI_{i,t-1} + \beta_2 D\Delta NI_{i,t-1} + \beta_3 \Delta NI_{i,t-1} \times D\Delta NI_{i,t-1} + \beta_4 TFRS15 + \beta_5 TFRS15 \times \Delta NI_{i,t-1} + \beta_6 TFRS15 \times D\Delta NI_{i,t-1} + \beta_7 TFRS15 \times \Delta NI_{i,t-1} \times D\Delta NI_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t} \dots\dots\dots (6)$$

โดยที่ :

- $\Delta NI_{i,t}$ คือ กำไรสุทธิปีที่ t หักกำไรสุทธิปีที่ t-1หารด้วยสินทรัพย์รวมปีที่ t-1
- $\Delta NI_{i,t-1}$ คือ กำไรสุทธิปีที่ t-1 หักกำไรสุทธิปีที่ t-2หารด้วยสินทรัพย์รวมปีที่ t-1
- $D\Delta NI_{i,t-1}$ คือ ตัวแปรหุ่น หากตัวแปร $\Delta NI_{i,t-1}$ มีค่าเป็นลบให้เท่ากับ 1 หากไม่ใช่เท่ากับ 0
- TFRS15 คือ ตัวแปรหุ่นกำหนดให้ปีที่น่า TFRS 15 มาถือปฏิบัติให้มีค่าเท่ากับ 1 หากไม่ใช่เป็น 0

งานวิจัยครั้งนี้คาดว่า การนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา ซึ่งเป็นการสะท้อนความระมัดระวังทางบัญชี ทั้งนี้ ในตัวแบบดังกล่าว บริษัทจะยังไม่รับรู้รายการกำไรจนกว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของกระแสเงินสดที่เกิดขึ้นจริง หากกิจการรับรู้ผลขาดทุนที่ยังไม่เกิดขึ้นจริงอย่างทันเวลาจะส่งผลให้กำไรของบริษัทลดลง จึงคาดว่าตัวแปรผลกระทบรวมจะมีค่า $\beta_3 < 0$ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ากิจการรับรู้รายการขาดทุนได้เร็วกว่ากำไร (Ball & Shivakumar 2005; Givoly et al., 2010) สมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้คาดว่า TFRS 15 จะช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชีผ่านการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา จึงคาดว่าค่า $\beta_7 < 0$ โดยมีค่าเป็นลบและมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับผลการวิเคราะห์สถิติบรรยายเกี่ยวกับค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติบรรยาย

ตัวแปร	n	Min	Max	Mean	Std. D.
TFRS 15	797	.000	1.000	.512	.500
Δ Revenue	797	-.895	1.292	.015	.180
Δ NI	797	-.464	.732	-.001	.071
Δ EBITDA	797	-.535	.676	.000	.079
Δ EBIT	797	-.530	.729	.000	.079
TACC	797	-.640	.278	-.033	.087
ROE	797	-2.940	1.750	0.045	0.244
Size	797	11.543	21.633	15.744	1.578
Lev	797	.020	119.080	1.424	4.529

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยใน ส่วนที่ 1 เป็นการศึกษผลกระทบของการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม การเปลี่ยนแปลงของกำไรสุทธิ การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษี และรายการคงค้างรวม โดยใช้ตัวแบบการวิเคราะห์ถดถอย เพื่อใช้ในการทดสอบสมมติฐานที่ 1-5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงดังตารางที่ 3 และตารางที่ 4

ก่อนการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐาน งานวิจัยนี้ได้พิจารณาความแตกต่างของการเปลี่ยนแปลงรายได้รวม กำไรสุทธิ กำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีเงินได้ และค่าเสื่อมราคา กำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ และรายการคงค้างรวม ในช่วงก่อนและหลังที่กิจการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนผลการวิจัย

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติ

ตัวแปร	TFRS 15 Mean (n = 408)	Non-TFRS 15 Mean (n = 389)	Mean Difference	Levene's Test for Equality of Variances			Sig. two-tailed
				F	Sig. (one-tailed)	t	
ΔRevenue	-.0198	.0509	-.0707	.7329	.7329	-5.6378	0.000***
ΔNI	-.0062	.0047	-.0109	.9691	.3252	-2.1544	0.032**
ΔEBITDA	-.0053	.0065	-.0118	.0541	.8161	-2.1263	0.034**
ΔEBIT	-.0065	.0062	-.0127	.2777	.5984	-2.2848	0.023**
TACC	-.0417	-.0239	-.0178	.1259	.7228	-2.9026	0.004***

หมายเหตุ: *, **, *** หมายถึง ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ย t-test ระหว่างปีที่น่า TFRS 15 มาถือปฏิบัติกับปีที่ยังไม่นำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติ พบว่าในปีที่น่า TFRS 15 มาถือปฏิบัติมีค่าเฉลี่ยของการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม การเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีเงินได้และค่าเสื่อมราคา การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ และรายการคงค้างรวมลดลง และมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญกับปีที่ยังไม่นำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติ

ก่อนการวิเคราะห์ถดถอย ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุ โดยพบว่าค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระทุกตัวน้อยกว่า 0.65 (Burns & Grove, 1993) รวมทั้งมีค่า Tolerance ไม่เกิน 1 และค่า VIF น้อยกว่า 10 จึงกล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระในตัวแบบวิเคราะห์ถดถอยไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ที่จะทำให้ผลการวิเคราะห์และตีความหมายไม่ถูกต้อง รวมทั้ง Durbin-Watson มีค่าเข้าใกล้ 2 โดยมีค่าอยู่ในช่วง 1.5-2.5 จึงสรุปได้ว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระกัน ผลการวิเคราะห์ถดถอยแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ Multiple Regression เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 1-5

	ΔRevenue		ΔNI		ΔEBITDA		ΔEBIT		TACC	
	Coef.	P-value	Coef.	P-value	Coef.	P-value	Coef.	P-value	Coef.	P-value
Constant	0.106	0.125	0.073**	0.005	0.056*	0.053	0.062**	0.032	-0.029	0.358
TFRS 15	-0.069***	0.000	-0.009*	0.050	-0.010*	0.052	-0.011**	0.036	-0.016***	0.004
ROE	0.141***	0.000	0.129***	0.000	0.127***	0.000	0.127***	0.000	0.149***	0.000
SIZE	-0.003	0.448	-0.005***	0.002	-0.004**	0.028	-0.004**	0.017	-0.001	0.640
Lev	0.003*	0.086	0.002***	0.000	0.002***	0.001	0.002***	0.000	-0.002***	0.007
Ind. Effect	Yes		Yes		Yes		Yes		Yes	
F-stat	8.248***		17.581***		14.169***		14.089***		18.658***	
Adjusted R ²	0.083		0.172		0.142		0.141		0.182	
Durbin-Watson	2.086		2.092		2.017		2.050		1.850	
n	797		797		797		797		797	

หมายเหตุ: *, **, *** หมายถึง ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

จากตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ พบว่า TFRS 15 ส่งผลกระทบต่อเชิงลบอย่างมีนัยสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม การเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีเงินได้และค่าเสื่อมราคา การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ และรายการคงค้างรวม จึงยอมรับสมมติฐานที่ 1-5 ที่กล่าวว่า TFRS 15 ส่งผลกระทบต่อเชิงลบต่อการเปลี่ยนแปลงของรายได้รวม การเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีเงินได้และค่าเสื่อมราคา การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ และรายการคงค้างรวม

ตามวัตถุประสงค์การวิจัยในส่วนที่ 2 เป็นการศึกษาผลกระทบของการใช้ TFRS 15 ต่อความระมัดระวังทางบัญชีผ่านตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา ก่อนการวิเคราะห์ถดถอย ผู้วิจัยได้ทดสอบข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์ถดถอยพหุ โดยมีค่า Tolerance ไม่เกิน 1 และมีค่า VIF น้อยกว่า 10 จึงกล่าวได้ว่าตัวแปรอิสระในแบบวิเคราะห์ถดถอยไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ที่จะทำให้ผลการวิเคราะห์และตีความหมายไม่ถูกต้อง รวมทั้ง Durbin-Watson มีค่าเข้าใกล้ 2 โดยมีค่าอยู่ในช่วง 1.5-2.5 จึงสรุปได้ว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีความเป็นอิสระกัน ผลการวิเคราะห์ถดถอยในการทดสอบความระมัดระวังทางบัญชีผ่านตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลาแสดงในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ถดถอยของตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันทีเวลา เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ 6

ตัวแปร	Expected	Model1		Model2		Model3: High TR ¹		Model4: Low TR ¹	
		Coef.	P-value	Coef.	P-value	Coef.	P-value	Coef.	P-value
Constant	β_0 ?	0.003	0.115	0.005	0.563	0.004***	0.000	0.004	0.457
$\Delta NI_{i,t-1}$	β_1 ?	0.815***	0.000	0.855***	0.000	0.722***	0.000	0.890***	0.000
$D\Delta NI_{i,t-1}$	β_2 ?	0.005***	0.004	0.005**	0.015	-0.002*	0.072	-0.006	0.147
$\Delta NI_{i,t-1} \times D\Delta NI_{i,t-1}$	β_3 -	0.454***	0.000	0.419***	0.000	0.303***	0.000	-0.417***	0.000
TFRS 15	β_4 ?			0.004*	0.081	-0.005***	0.000	0.006	0.126
TFRS 15 $\times \Delta NI_{i,t-1}$	β_5 ?			-0.081***	0.002	0.245***	0.000	-0.139***	0.000
TFRS 15 $\times D\Delta NI_{i,t-1}$	β_6 ?			-0.002	0.538	0.004**	0.046	-0.002	0.667
TFRS 15 $\times \Delta NI_{i,t-1} \times D\Delta NI_{i,t-1}$	β_7 -			0.065	0.152	-0.278***	0.000	0.187***	0.005
Ind. Effect		Yes		Yes		Yes		Yes	
F-stat		1377.72***		963.55***		1037.65***		480.32***	
Adjusted R Square		0.94		0.94		0.97		0.94	
Durbin-Watson		2.065		2.065		2.093		2.094	
n		797		797		402		395	

หมายเหตุ: ¹ Model3: High TR คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้รวมสูง Model 4: Low TR คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้รวมต่ำ แบ่งกลุ่มโดยใช้ค่ามัธยฐาน (Median) จากรายได้รวม หากสูงกว่าค่ามัธยฐานให้เป็นกลุ่มรายได้รวมสูง (High TR) หากต่ำกว่าค่ามัธยฐานให้เป็นกลุ่มรายได้รวมต่ำ (Low TR)
*, **, *** หมายถึง ระดับนัยสำคัญที่ระดับ 0.10, 0.05 และ 0.01 ตามลำดับ

จากตารางที่ 4 ตามตัวแบบจะสะท้อนให้เห็นว่าหากกิจการมีความระมัดระวังเมื่อตัวแปร β_3 มีค่า < 0 (Ball and Shivakumar 2005; Givoly, Hayn, and Katz 2010) จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าวพบว่าทุกตัวแบบ (Model 1–3) กลุ่มตัวอย่างจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในภาพรวมไม่มีความระมัดระวังทางบัญชีเมื่อพิจารณาผ่านตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันทีเวลา นอกจากนั้นเมื่อพิจารณาจากตัวแปร β_7 ในตัวแบบที่ 2 (Model 2) พบว่าตัวแปร β_7 มีค่า Coef. เท่ากับ 0.065 และไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสะท้อนในภาพรวมว่าบริษัทที่นำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติไม่ได้ช่วยเพิ่มการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันทีเวลา แต่เมื่อแยกพิจารณากลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม โดยใช้ค่ามัธยฐาน (Median) คือ กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้รวมสูงในตัวแบบที่ 3 (Model 3) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้รวมต่ำในตัวแบบที่ 4 (Model 4) ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้รวมสูง ตัวแปร β_7 มีค่า Coef. เท่ากับ -0.278 และมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเมื่อนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันทีเวลา ส่วนในกลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้รวมต่ำกลับพบผลตรงกันข้าม โดยตัวแปร β_7 มีค่า Coef. เท่ากับ 0.187 และมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ เมื่อนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติไม่ช่วยเพิ่มการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันทีเวลา

ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าไม่มีความระมัดระวังทางบัญชี ดังนั้นจากตัวแบบที่ 3 แสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้รวมสูง เมื่อนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชีผ่านตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา จึงยอมรับสมมติฐานที่ 6

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความแตกต่างและผลกระทบของการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติพบว่าในปีที่บริษัทนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติทำให้การเปลี่ยนแปลงรายได้รวม การเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีเงินได้และค่าเสื่อมราคา การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ และรายการคงค้างรวมลดลง และแตกต่างจากปีที่ยังไม่นำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติ สอดคล้องกับหลักการรับรู้รายได้ของ TFRS 15 ซึ่งกิจการจะรับรู้รายได้ช้าลงในกรณีที่กิจการมีสัญญาที่มีภาระต้องปฏิบัติให้กับลูกค้ามากกว่า 1 ภาระ ภาระผูกพันที่ยังคงค้างอยู่จะแสดงไว้ในส่วนของหนี้สินจึงทำให้จำนวนรายได้ของการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติมีจำนวนน้อยกว่ามาตรฐานการบัญชีฉบับเดิม (TAS 18) ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่ารูปแบบการรับรู้รายได้แบบใหม่ส่งผลกระทบต่อระยะเวลาหรือจำนวนของรายได้ที่กิจการแสดงในแต่ละงวดบัญชี (Ciesielski and Weirich, 2011; Ernst & Young, 2012) รวมทั้งผลการวิจัยครั้งนี้ ยังทดสอบทิศทางของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติ โดยพบว่าการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติทำให้ผลการดำเนินงานของบริษัทลดลง เมื่อสังเกตจากการเปลี่ยนแปลงกำไรสุทธิ การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ย ภาษีเงินได้และค่าเสื่อมราคา การเปลี่ยนแปลงกำไรก่อนดอกเบี้ยและภาษีเงินได้ ดังนั้นนักลงทุนหรือผู้ใช้งบการเงินควรพิจารณาข้อมูลอื่น ๆ เพิ่มเติม (เช่น หมายเหตุประกอบงบการเงิน) ว่าการลดลงของผลการดำเนินงานนั้นเกิดจากการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติครั้งแรกหรือไม่ ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนว่า TFRS 15 เป็นมาตรฐานที่ให้หลักการบัญชีโดยยึดหลักความระมัดระวัง เนื่องจากการรับรู้รายได้รูปแบบใหม่จะส่งผลกระทบต่อระยะเวลาหรือจำนวนของรายได้ที่แสดงในงบการเงิน (Ciesielski and Weirich, 2011; Ernst & Young, 2012 as cited Jantadej, 2014) ผลการวิจัยดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kasztelnik (2015) ที่พบว่าภายหลังการนำ IFRS 15 มาใช้ส่งผลให้รายได้รวมของกิจการลดลงอย่างมีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่าการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติยังทำให้รายการคงค้างรวมลดลง ซึ่งสะท้อนคุณภาพของงบการเงิน เนื่องจากการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติจะทำให้กิจการรับรู้รายได้ช้าลง โดยจำนวนรายได้ที่ยังไม่เข้าเกณฑ์ต่าง ๆ จะไม่ถูกรับรู้รายการ จึงทำให้รายได้ที่รับรู้ใกล้เคียงกับกระแสเงินสดมากขึ้น จึงสรุปได้ว่าการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติช่วยเพิ่มคุณภาพของงบการเงิน เช่นเดียวกับงานวิจัยในอดีตพบว่าการนำมาตรฐานการรายงานทางการเงินระหว่างประเทศมาใช้จะช่วยเพิ่มคุณภาพของตัวเลขในงบการเงินและลดความไม่เท่าเทียมกันของข้อมูล (Healy & Palepu, 2001; Barth et al., 2008; Turki et al., 2017)

นอกจากนั้น จากการศึกษาผลกระทบของการใช้ TFRS 15 ต่อความระมัดระวังทางบัญชีผ่านตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา พบว่าการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติในภาพรวมไม่มีผลกระทบต่อความระมัดระวังทางบัญชี แต่เมื่อแยกพิจารณากลุ่มกิจการที่มีรายได้รวมสูง และกลุ่มกิจการที่มีรายได้รวมต่ำ พบว่าเมื่อนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติจะช่วยเพิ่มความระมัดระวังทางบัญชีผ่านตัวแบบการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลาในกลุ่มกิจการที่มีรายได้รวมสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า TFRS 15 ช่วยเพิ่มคุณภาพของงบการเงิน รวมทั้งหลักการรับรู้รายได้ของ TFRS 15 เป็นการยึดหลักความระมัดระวัง

ทางบัญชี โดยกิจการจะไม่รับรู้กำไรหรือสินทรัพย์ที่สูงเกินไปหากมีความไม่แน่นอน (Song, 2015; Xu & Lu, 2008) ซึ่งเป็นไปตามเป้าหมายของ IASB กับ FASB ในการพัฒนา TFRS 15 (TFAC, 2018) รวมทั้งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Iatridis (2010) พบว่า IFRS ช่วยเพิ่มการรับรู้ผลขาดทุนอย่างทันเวลา (Timely Loss Recognition) อันจะนำมาซึ่งการเพิ่มคุณภาพกำไร

ในทางตรงข้าม กลุ่มกิจการที่มีรายได้รวมต่ำส่งผลให้ความระมัดระวังทางบัญชีลดลง ซึ่งความแตกต่างของผลการวิจัยครั้งนี้ อาจเกิดจากความซับซ้อนของรายการรายได้ จำนวนเงิน หรือลักษณะของสัญญาที่ทำกับลูกค้าจึงทำให้กิจการที่มีลักษณะของการทำสัญญาดังกล่าวรับรู้รายได้ช้าลง (Srijunpetch & Phakdee, 2019) หรือบางกิจการอาจไม่ได้รับผลกระทบ รวมทั้ง Jantadej (2014) อธิบายว่าธุรกิจที่ได้รับผลกระทบมากอาจเป็นเพราะสัญญาที่ทำกับลูกค้าเป็นสัญญาระยะยาว และมีข้อตกลงในการส่งมอบสินค้าหรือบริการในลักษณะเป็นกลุ่ม ซึ่งส่งผลกระทบต่อระยะเวลาและจำนวนเงินที่แสดงในงบการเงิน (Ciesielski and Weirich, 2011; Ernst & Young, 2012) ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้จึงสรุปได้ว่า กลุ่มกิจการที่มีรายได้รวมสูงจึงเป็นกลุ่มที่แสดงให้เห็นถึงประโยชน์หลังจากนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติในปีแรก

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะจากการวิจัย

งานวิจัยนี้มีข้อจำกัด 3 ประการ คือ (1) พิจารณาเพียงข้อมูลที่เป็นตัวเงินเท่านั้น (2) ใช้ข้อมูลในช่วงระยะเวลาเพียง 2 ปี และ (3) การคัดเลือกตัวอย่างในการวิจัย ซึ่งงานวิจัยในอนาคตอาจศึกษาถึงข้อมูลอื่น ๆ ที่ไม่เป็นตัวเงิน เช่น รูปแบบของสัญญาที่ทำกับลูกค้าเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร การเปิดเผยข้อมูลรายได้แบบใหม่ส่งผลกระทบต่อหรือไม่ รวมทั้งงานวิจัยในอนาคต ควรศึกษาในลักษณะเดียวกันแต่ใช้ข้อมูลที่มากกว่าระยะเวลา 2 ปี เพื่อพิจารณาถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการนำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติ รวมทั้งควรพิจารณาถึงข้อมูลจากฐานตลาด (Market Based) เพราะการใช้ TFRS 15 ทำให้ผลการดำเนินงานของกิจการลดลง หรืออาจประยุกต์ตัวแบบความไม่เท่าเทียมกันของการรับรู้กำไรและขาดทุน (Asymmetric Timeliness) ของ Basu (1997) เพื่อพิจารณาผลกระทบที่เกิดขึ้นหลังจากใช้ TFRS 15 นอกจากนั้น งานวิจัยครั้งนี้ไม่ได้คำนึงถึงกิจการที่นำ TFRS 15 มาถือปฏิบัติก่อนปี พ.ศ. 2562 รวมทั้งการปรับปรุงผลกระทบเมื่อนำมา TFRS 15 ถือปฏิบัติครั้งแรกของแต่ละกิจการ งานวิจัยในอนาคตควรศึกษาถึงประเด็นดังกล่าว เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเปรียบกับการวิจัยครั้งนี้ นอกจากนั้น งานวิจัยในอนาคตอาจแยกพิจารณาเป็นรายอุตสาหกรรม เพื่อให้ผลการวิจัยมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

REFERENCE

- Ball, R., & Shivakumar, L. (2005). Earnings quality in UK private firms: Comparative loss recognition timeliness. *Journal of Accounting and Economics*, 39(1), 83–128. <https://doi.org/10.1016/j.jacceco.2004.04.001>
- Barth, M. E., Landsman, W. R. & Lang, M. H. (2008). International accounting standards and accounting quality. *Journal of Accounting Research*, 46(3), 467–498. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2008.00287.x>
- Basu, S. (1997). The conservatism principle and the asymmetric timeliness of earnings. *Journal of Accounting and Economics*, 24(1), 3–37. [https://doi.org/10.1016/S0165-4101\(97\)00014-1](https://doi.org/10.1016/S0165-4101(97)00014-1).
- Burns, N., & Grove, S. K. (1993). *Study the practice of nursing research: Conduct, critique & utilization*. 4th edition. W. B. Saunders Company: Philadelphia.
- Caylor, M. (2010). Strategic revenue recognition to achieve earnings benchmarks. *Journal of Accounting and Public Policy*, 29(1), 82. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2009.10.008>
- Christensen, H. B., Lee, E., Walker, M., & Zeng, C. (2015). Incentives or Standards: What determines accounting quality changes around IFRS adoption?, *European Accounting Review*, 24(1), 31–61. DOI: 10.1080/09638180.2015.1009144
- Ciesielski, J. T., & Weirich, T. R. (2011). Convergence collaboration: Revising revenue recognition. *Management Accounting Quarterly*, 12(3), 18–27.
- Doukakis, L. C. (2010). The persistence of earnings and earnings components after the adoption of IFRS. *Managerial Finance*, 36(11), 969–980. <https://doi-org.ezproxy.utcc.ac.th/10.1108/03074351011081286>
- Ebaid, I. (2016). International accounting standards and accounting quality in code-law countries: The case of Egypt. *Journal of Financial Regulation and Compliance*, 24(1), 41–59. <https://doi.org/10.1108/JFRC-12-2011-0047>
- Ernst & Young. (2012). Revenue recognition project: Round 2 for the Exposure Draft. Available at [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Revenue_recognition_project:_round_2_for_the_ED/\\$FILE/Revenue%20recognition%20project%20round%202.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/Revenue_recognition_project:_round_2_for_the_ED/$FILE/Revenue%20recognition%20project%20round%202.pdf), Accessed 1 April 2020.
- EY. (2019). Applying IFRS A closer look at IFRS 15, the revenue recognition standard IFRS 15 Revenue from Contracts with Customers (Updated September 2019). Available at [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-applying-revenue-september-2019-new/\\$File/ey-applying-revenue-september-2019.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-applying-revenue-september-2019-new/$File/ey-applying-revenue-september-2019.pdf), Accessed 1 April 2020.
- Givoly, D., Hayn, C. K., & Katz, S. P. (2010). Does public ownership of equity improve earnings quality? *Accounting Review*, 85(1), 195–225. DOI: 10.2308/accr.2010.85.1.195
- Healy, P. M. & Palepu, K. G. (2001). Information asymmetry, corporate disclosure and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*, 31(3), 405–440.

- Holthausen, R.W. (1990). Accounting method choice: Opportunistic behavior, efficient contracting and information perspectives. *Journal of Accounting and Economics*, 12(3), 207–218.
- Hung-Yuan Lu and Sophia Wang (2018) Does lifting the objective-price constraint in revenue recognition increase the value relevance of earnings and revenue? *Asian Review of Accounting*, 26(4), 545–570. DOI: 10.1108/ARA-08-2017-0126
- Iatridis, G. (2010). International financial reporting standards and the quality of financial statement information. *International Review Financial Analysis*, 19(3), 193–204. <https://doi.org/10.1016/j.irfa.2010.02.004>.
- Isidro, H. & Marques, A. (2015). The role of institutional and economic factors in the strategic use of Non-GAAP disclosures to beat earnings benchmarks. *European Accounting Review*, 24(1), 95–128. DOI: 10.1080/09638180.2014.894928
- Jantadej, K. (2014). Revenue from contracts with customers: New model revenue-recognition principles. *Journal of Accounting Profession*, 10(27), 45–63 .DOI: 10.14456/jap.2014.4.
- Karim, M. A. & Sarkar, S. (2019). Auditors’ quality, footnotes, and earnings persistence. *Managerial Finance*, 46(2), 267–282. <https://doi-org.ezproxy.utcc.ac.th/10.1108/MF-11-2018-0569>
- Kasztelnik, K. (2015). The value relevance of revenue recognition under international financial reporting standards. *Accounting and Finance Research*, 4(3), 90–98.
- Mattei, G & Paoloni, N. (2019). Understanding the Potential Impact of IFRS 15 on the Telecommunication Listed Companies, by the Disclosures’ Study. *International Journal of Business and Management*, 14(1), 169–179.
- McCarthy, M., & McCarthy, R. (2014). Financial Statement Preparers’ Revenue Decisions: Accuracy in Applying Rules-Based Standards and the IASB-FASB Revenue Recognition Model. *Journal of Accounting & Finance*, 14(6), 21–43.
- Morris, R. D. (1987). Signalling, agency theory and accounting policy choice. *Accounting and Business Research*, 18(69), 47–56.
- O’Callaghan, S., Ashton, J., & Hodgkinson, L. (2018). Earnings management and managerial ownership in private firms. *Journal of Applied Accounting Research*, 19(4), 648–668. <https://doi-org.ezproxy.utcc.ac.th/10.1108/JAAR-11-2017-0124>
- Piot, Charles, Dumontier, Pascal, Janin, Rémi, 2010. *IFRS consequences on accounting conservatism within Europe*. CAAA Annual Conference 2011. <https://doi.org/10.2139/ssrn.1724635>.
- Sloan, R. G. (1996). Do Stock Prices Fully Reflect Information in Accruals and Cash Flows about Future Earnings? *Accounting Review*, 71(3), 289–315.
- Song, F. (2015). Ownership structure and accounting conservatism: A literature review. *Modern Economy*, 6, 478–483.

- Srijunpetch, S. & Phakdee, A. (2019). Revenue from Contracts with Customers: Revenue Recognition Principles. *Journal of Federation of Accounting Professions*, 4–20, 1(1).
- TFAC, (2018). *IFRS 15: Revenue from contracts with customers*. Available at <http://www.tfac.or.th/Article/Detail/78326>. Accessed 1 April 2020.
- Turki, H. Wali, S. & Boujelbene, Y. (2017). IFRS mandatory adoption effect on the information asymmetry: Immediate or delayed? *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 11(1), 55–77.
- Wüstemann, J. & Kierzek, S. (2005). Revenue Recognition under IFRS Revisited: Conceptual Models, Current Proposals and Practical Consequences. *Accounting in Europe*, 2, 69–106.
- Xu, J. G., & Lu, C. J. (2008). Accounting conservatism: A study of market-level and firm level-explanatory factors. *China Journal of Accounting Research*, 1(1), 11–29.
- Yang, Y. J., Kweh, Q. L., & Lin, R. C. (2014). Earnings quality of Taiwanese group firms. *Asia-Pacific Journal of Accounting & Economics*, 21(2) 134–156. doi:10.1080/16081625.2013.871771

